

Bényei József – A lélek melegsége (1994)

Miért támad melegség valahol belül a lélek legrejtettebb ösvényein, ha L. Ritók Nóra képeit nézem? Mint amikor ül az ember nagy folyamok partjai mellett, és fölötte összehajlanak a fűzfák, lába körül a fűben szorgos hangyák sietnek titokzatos útjaikon. Vagy mint amikor deres, öreg fejjel eszünkbe jut az az udvar, az a ház, az a kert, ami nekünk az igazik OTTHON volt, és maradt mindmáig, bárhová vetett a sors. Vagy mint amikor nyugodt, tiszta éjszakáinkat benépesítik az álmok magyarázhatatlan csodái, sose látott tündérek, angyalok forognak szemünk lezárt ideghártyáján, és mi olyan békességgel ébredünk, mint utoljára talán az édesanyánk ölében.

Miért van ez? Mitől van ez?

Mert ezek a képek egy belső hitelből építkező asszony-ember szépséges vallomásai önmagáról. És mert őszinte önmagához, vallomások mindannyiunkról, az emberről, aki megteremtve az elhagyott otthon után saját világát, benépesíteni igyekszik azt hittel, szeretettel, álmokkal, szépségekkel. Ritók Nóra képein először is a kapaszkodás rendít meg. Ahogy fogódzik a biztosba, az emlékeibe. Ezek az emlékek mesevilágot idéznek, olyasmit, mint a gyermek fogalmában a hetedhét erdő, az üveghegy, a szőlő szőlő, mosolygó alma és csengő barack. Olyasmit, ami így, ahogyan ő látja és megrajzolja, bizonyára nincs sehol, és mégis ott él mindannyiunkban, mint emlék, mint lejárt esztendő varázslata. Ez a kapaszkodás, ez a gyökerkereső hit, ez az emlékeket világító ragyogással felmutató akarat az ő képeinek első üzenet számunka.

A második üzenete, hogy a föld minden jelenségében, minden bokorban, fában, virágban ott rejtezik az ember. A természet indái kavarnak, átfonnak bennünket különös karjaikkal, levelei szívünk fölött lombozódnak, gyökerei a mi testünkbe és vérünkbe kapaszkodnak, de minden gyökérben, ágban, virágban ott rejtezik arca egy asszonynak, egy embernek. Gyermekes pufók, kerek napsugárcsok, felnőttek komoly, sorsot hordozó súlyos mocsanatlansága, öregek ráncos reménytelensége, amelyben azonban a szem élő varázsa sugározza a tartalmat: ezek az emberek apánk, anyánk, gyermekünk, társunk, ők tartják a földet, ők a fölnevelői minden szépségnek, a természet minden csodájának ők a teremtői.

A harmadik sejtelmes üzenet, hogy higgyünk a mesék, legendák fantasztikus, mégis a mi álmainkra faragott világban. Ritók Nórának tündérei vannak és mi, gondokba keseredett emberek ámulni tudunk csak. Hát ő még hiszi ezt? Neki még szemében és szívében meglibbennek a képzelet varázslatai? És odahajlunk hozzá és felzokogunk belül: miért veszítettük el mi a saját tündéreinket? És így is, üres, zokogó szívvel jó lebegni, szállni, mosolyogni és integetni az ő tündéreinek. Mert az ő álmai, szépségei a miénk is, ha elrejtettük is hétköznapi komor deszkapalánkjai mögé. Az ő képein sehol nincsenek kerítések, korlátok, börtönrácsok, nincsenek teret és időt bezáró keretek, az ő tündérei kinyújtott karjukon hordozzák a végtelenséget.

A negyedik üzenet a hit üzenete. Az ember, mióta a földre teremtett, isteneket formál magának. Hitt már a tűzben, vízben, hitt állatban, madárban, földön élő, föld alatt és föld felett

lakó teremtményekben. Mert a hit a létezés elemi feltétele. Hit nélkül nincs élet, csak satnya vegetáció. Ritók Nóra is mítoszt teremt, mint teremtettek annyian, mióta kiűztünk az Édenkertből. Az ő mítosza egyszerre időn és határon túli, mert benne imádásra szánt teremtmények a természet titkai és mégis határai vannak, például a magyar, sőt az ősmagyar hitvilág elemei. Magyar mítosz nincs, nekünk nincs Kalevalán, Nibelung-énekünk, nincs Odüsszeánk, nincs Igor énekünk. Nekünk legendáink vannak, a csodaszarvastól egészen a trianoni bánattemetőig. És Ritók Nóra ebből a legendavilágból formázza, alakítja saját mítoszáit, hogy nekünk, nézőnek adjon kapaszkodót, reménységet a múltból a jelenhez és a jövődől. Ez a sajátos magyar mítosz az ő egyik legszebb üzenete.

És még nem is szóltunk asszonyairól. Mert azt le nem tagadhatná: ezeket a képeket asszony alkotta. Egyrészt mert oly finomak, olyan éterien lebegők, oly álomteli tiszták, amelyet köznapi háborúban megkeseredő férfiember nem igen tud alkotni. Ebben és ezért rokona ő Berki Violának vagy Macskássy Izoldának. Nem képeiben rokon, hanem szellemiségében. Asszonyiségében. Abban, ahogy meglátja, befogadja és kifejezi a szépséget. Abban, ahogy harmóniát igyekszik teremteni valóság és képzelet között, mint az édesanya, amikor ölelő karokkal óvja minden veszélytől a gyermekeit. Nem lebegnek, sugároznak szebben a brüsszeli csipkék, mint Ritók Nóra képei.